WSPÓŁPRACA DOMU I SZKOŁY W DZIELE WYCHOWANIA MŁODZIEŻY
BIBLJOTECZKA WYDAWANA STARANIEM STOW. DYREKTORÓW POLSKICH SZKÓŁ ŚREDNICH PAŃSTWOWYCH POD REDAKCJĄ DR. E. ŁOZIŃSKIEGO
Nr. 13.

F. ŚLIWIŃSKI

ZASADY NOWEGO USTROJU SZKOLNICTWA POLSKIEGO

KSIĄŻNICA-ATLAS
S. A. ZJEDNOCZ. ZAKŁADY KARTOGR. I WYDAWN. T. N. S. W.
LWÓW—WARSZAWA

WSPÓŁPRACA DOMU I SZKOŁY W DZIELE WYCHOWANIA MŁODZIEŻY
BIBLJOTECZKA WYDAWANA STARANIEM STOW. DYREKTORÓW POLSKICH SZKÓŁ ŚREDNICH PAŃSTWOWYCH POD REDAKCJĄ DR. E. ŁOZIŃSKIEGO
Nr. 13.

F. ŚLIWIŃSKI

ZASADY NOWEGO USTROJU SZKOLNICTWA POLSKIEGO

K S I Ą Ż N I C A - A T L A S
S. A. ZJEDNOCZ. ZAKŁADY KARTOGR. I WYDAWN. T. N. S. W.
LWÓW—WARSZAWA

2465
Zakłady Graficzne Ski Akc. Książnica-Atlas we Lwowie.
D IV

I. Uwagi wstępne

Przeżywamy okres doniosłych reform w ustroju naszego szkolnictwa. Zapoczątkowane w r. 1932 zmiany ustrojowe dotyczą niemal wszystkich dziedzin organizacji szkolnej. Szeroki ogół społeczeństwa i rodziców dowiaduje się o tych zasadniczych zmianach w szkolnictwie z prasy codziennej, za pośrednictwem radja, od młodzieży szkolnej, od wychowawców i t. p. — Są to jednakże najczęściej wiadomości urywkowe, nieskoordynowane, nieraz może fałszywe, a przynajmniej daleko odbiegające od podstaw, na których faktycznie opiera się budowa nowego systemu szkolnego.

Podstawowe zręby zreformowanego ustroju naszego szkolnictwa są już obecnie gotowe. Można więc zobrazować całokształt dokonanych zmian ustrojowych i zasadnicze tendencje nowego ustroju szkolnego.

Wiadomości o dokonanych zmianach w organizacji szkolnictwa w najogólniejszym choćby zarysie będą niewątpliwie bardzo pożądane dla rodziców, którzy posiadają dzieci w wieku szkolnym. Zorjentują ich bowiem w bieżących zagadnieniach szkolnych i wyjaśnią niezrozumiałe może nieraz dla nich zarządzenia władz szkolnych.

Obok zarysu zreformowanego ustroju szkolnego i stopniowych przeobrażeń w okresie przejściowym, obliczonym na lat sześć, podane tu zostaną pokrótce również te charakterystyczne cechy zmian w dziedzinie

szkolnictwa, które przynosi chwila bieżąca, a które szczególnie interesować muszą rodziców ze względu na potrzeby, związane z kształceniem dzieci.

II. Cele nowego ustroju szkolnictwa [1]

Na pierwszem miejscu wśród celów, przyświecających nowemu ustrojowi szkolnemu, postawione zostało wychowanie i kształcenie przez szkołę przyszłych obywateli i to obywateli twórczych oraz świadomych swoich obowiązków względem Państwa. Tym obowiązkom dobrego obywatela sprostać potrafi tylko młodzież, posiadająca należyte wyrobienie religijne, moralne, umysłowe i fizyczne oraz jak najlepiej przygotowana do życia.

To zbliżenie młodzieży do realnego życia przy odpowiedniem wyrobieniu duchowem i fizycznem jest drugim zasadniczym celem, jaki ma na oku nowy ustrój szkolnictwa.

Trzecim wreszcie celem nowej organizacji szkolnictwa jest umożliwienie zdolniejszym i dzielniejszym jednostkom z pośród młodzieży szkolnej ze wszelkich środowisk osiągnięcia najwyższych szczebli naukowego i zawodowego wykształcenia.

1. Dążenie do osiągnięcia pierwszego celu ujawnia się w całym systemie wychowania młodzieży na wszystkich stopniach kształcenia, poczynając od przedszkoli, a kończąc na szkołach akademickich. Należy tu zaprawianie młodzieży do wszelkich cnót obywatelskich, a przedewszystkiem miłości i przywiązania do własnego

---

[1] Zasady nowego ustroju szkolnictwa powszechnego, średniego i zawodowego zawarte są w ustawie z dnia 11 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 389).

Państwa, ofiarności na cele państwowe i społeczne, posłuchu dla władzy, karności i dyscypliny, umiejętności pokonywania nastręczających się trudności, zrozumienia konieczności obrony własnych granic za cenę największych nawet ofiar i t. d. Te tendencje wychowawcze znajdują wyraz w programach, w materjale nauczania i w nowych podręcznikach szkolnych. Nie powinien więc rodziców dziwić współudział młodzieży w takich organizacjach szkolnych, jak Harcerstwo, Straż Przednia, koła Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej, koła Ligi Morskiej i Kolonjalnej, udział w manifestacjach z okazji rocznic narodowych, uroczystościach ogólnopaństwowych czy lokalnych i t. d. Przeciwnie, rodzice powinni współdziałać ze szkołą w tem zbożnem dziele wychowania młodego człowieka na dzielnego i świadomego swych obowiązków obywatela. Temu samemu celowi służą też różne drobne zbiórki szkolne, czyto na ufundowanie okrętu lub samolotu, czyto na fundusz szkolnictwa polskiego zagranicą i t. p. Są to wszystko formy wychowania obywatelskiego młodzieży i patrzeć na nie należy pod tym jedynie kątem widzenia, a nie od strony konieczności poniesienia drobnego wydatku pieniężnego.

Konieczność wychowania obywatelskiego i państwowego młodzieży jest kategorycznym nakazem epoki, w której żyjemy, jest nieodzowną potrzebą Państwa. Jeżeli tej potrzebie nie uczynimy zadość, byt niepodległy naszego Państwa może znaleźć się pod znakiem zapytania. Tylko bowiem zwarty mur piersi wychowanych w duchu państwowym obywateli, gotowych do wszelkich ofiar na rzecz Państwa, zdoła nas uchronić od katastrofy politycznej. Konieczne jest zatem takie usto-

sunkowanie się domu rodzicielskiego do tego zagadnienia, któreby odpowiedniego wpływu wychowawczego szkoły nie mąciło, lecz przeciwnie, o ile możności go potęgowało w ciepłej i uczuciowo głębokiej atmosferze rodziny.

2. Należyte przygotowywanie młodzieży szkolnej do życia osiągnąć ma szkoła nowego ustroju przez nieustanne zbliżanie wychowanków do zagadnień i potrzeb chwili bieżącej, przez oparcie nauki w początkowym jej okresie na rzeczach i zdarzeniach z najbliższego otoczenia, związanych ściśle z realnem, codziennem życiem, aby w miarę rozwoju umysłowego młodzieży rozszerzać kręgi jej zainteresowań na coraz rozleglejsze przestrzenie własnego kraju, a następnie na zjawiska kultury ogólnoludzkiej. Nauka przestanie być wówczas abstrakcją, oderwaną od życia teorją i grą umysłową, przeciwnie — dzięki odpowiednio ułożonemu programowi i podręcznikom zespolona zostanie bardzo ściśle z najbliższym danemu środowisku terenem, a w dalszej kolejności z całym obszarem Państwa, jego potrzebami gospodarczemi i kulturalnemi.

Osiągnięcie tego celu wymaga koniecznie stopniowej zmiany dotychczas używanych podręczników szkolnych. Rodzice zrozumieją niewątpliwie tę konieczność, związaną ze zmianą ustroju szkolnictwa, a taniość nowych wydawnictw podręczników ułatwi im zaopatrzenie dzieci w te niezbędne przybory szkolne.

3. Trzecim zasadniczym celem nowej organizacji szkolnictwa jest ułatwienie jednostkom najzdolniejszym i najdzielniejszym ze wszystkich warstw społecznych osiągania najwyższych szczebli wykształcenia naukowego i zawodowego. Chodzi tu o wydobycie z żywego re-

zerwoaru sił duchowych całego narodu jednostek najbardziej wartościowych. Umożliwi to zorganizowany odpowiednio system pomocy ze strony Państwa i organizacyj społecznych w postaci stypendjów. Dzięki temu dostęp do najwyższych stopni wykształcenia umożliwiony będzie nietylko młodzieży warstw zamożnych, ale także wszystkim najwybitniejszym jednostkom, wybranym z pośród młodzieży niezamożnej.

III. Rodzaje i typy szkół

Szkoły oraz zakłady naukowe i wychowawcze dzielą się według nowej ustawy ustrojowej ze względu na tytuł własności na: 1) państwowe, utrzymywane przez Państwo, 2) publiczne, utrzymywane przez Państwo wspólnie z samorządem terytorjalnym i 3) prywatne, będące własnością stowarzyszeń, instytucyj lub osób prywatnych.

Szkoły państwowe mogą być zakładane i utrzymywane w zakresie działania różnych działów administracji państwowej, a więc nietylko przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, lecz także przez Ministerstwo Spraw Wojskowych (np. szkoły kadeckie), przez Ministerstwo Komunikacji (szkoły kolejowe), Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (szkoły zawodowo-sanitarne) i t. d.

Do szkół publicznych zalicza się szkoły powszechne, szkoły ludowe rolnicze i szkoły zawodowe dokształcające, utrzymywane w części z funduszów państwowych, w części zaś z funduszów samorządu terytorjalnego (gmin wiejskich i miejskich).

Szkoły prywatne podzielić można na samorządowe

(powiatowe, miejskie), utrzymywane wyłącznie z funduszów samorządowych, społeczne, utrzymywane przez różnego rodzaju stowarzyszenia oświatowe oraz instytucje społeczne, a wreszcie prywatne w ścisłem tego słowa znaczeniu, będące własnością prywatną poszczególnych osób.

Ze względu na okres życia uczącej się młodzieży oraz zakres udzielanej wiedzy dzielą się szkoły na: 1) niższe, do których należą szkoły powszechne, szkoły zawodowe dokształcające i niższe szkoły zawodowe, 2) średnie, mianowicie gimnazja, licea i szkoły zawodowe stopnia gimnazjalnego oraz licealnego i 3) wyższe t. j. uniwersytety, politechniki, akademje i t. p.

Zależnie od płci młodzieży szkolnej rozróżniamy szkoły męskie, żeńskie i koedukacyjne.

1. Przedszkola

Są to zakłady wychowawcze, przeznaczone dla dzieci od 3 lat ukończonych do czasu rozpoczęcia obowiązku szkolnego t. j. do lat 7. Mają one na celu wychowanie fizyczne i psychiczne dzieci przez stwarzanie dla nich odpowiednich ku temu warunków.

Najważniejsze rodzaje zajęć w przedszkolu stanowią ćwiczenia oddechowe, śpiew, gry i zabawy ruchowe, gimnastyka rytmiczna, ćwiczenia zmysłów, praca ręczna, rysunki, ćwiczenia we władaniu mową, opowiadanie, uczenie się i wygłaszanie wierszyków, ćwiczenia w obserwowaniu przedmiotów i zjawisk, pogadanki i ćwiczenia, mające na celu wpajanie pierwszych zasad moralnych oraz budzenie i pielęgnowanie uczuć religijnych, społecznych i humanitarnych.

Dzieci w przedszkolu dzieli się zwykle na dwie klasy, na klasę dzieci młodszych i klasę dzieci starszych, przyczem bierze się pod uwagę przedewszystkiem stopień rozwoju fizjologicznego i psychologicznego, a nie wiek dziecka.

Najbardziej skuteczną w przedszkolu jest metoda samodzielnej pracy dzieci, stopniowania wysiłków i zainteresowania.

Przedszkola są przeważnie utrzymywane przez samorządy, instytucje społeczne i stowarzyszenia dobroczynne oraz osoby prywatne. Przedszkoli państwowych mamy obecnie zaledwie kilka.

W przedszkolach wychowują się najczęściej dzieci, których rodzice z powodu zajęć zawodowych nie mają możności opiekowania się niemi. Są jednakże przedszkola, przeznaczone dla dzieci, których rodzice wprawdzie mogą dać im należytą opiekę i wychowanie w domu, pragną jednak, aby dzieci ich rozwijały się w szerszem gronie rówieśników pod kierunkiem wyszkolonych fachowo wychowawczyń.

2. Szkoły powszechne

Siedmioletnia szkoła powszechna najwyżej zorganizowana stanowi podstawę organizacyjną i programową wszystkich szkół w nowym ustroju szkolnym.

Nauka w zakresie szkoły powszechnej jest obowiązkowa. Obowiązek szkolny dla każdego dziecka trwa lat 7, a zaczyna się z początkiem roku szkolnego w tym roku kalendarzowym, w którym dziecko kończy 7 lat życia. Jednakże do szkół powszechnych mogą być przyjmowane również dzieci, które ukończyły 6 lat ży-

cia, o ile wykażą odpowiedni rozwój fizyczny i umysłowy, co należy udowodnić świadectwem lekarza urzędowego. Dzieci anormalne mogą być zwolnione od obowiązku szkolnego, o ile w danej miejscowości niema dla nich zorganizowanej szkoły specjalnej.

Obowiązek szkolny wypełnia się zasadniczo przez pobieranie nauki w publicznej szkole powszechnej. Jednakże również nauka w innej szkole np. w prywatnej szkole powszechnej oraz nauka, pobierana przez dziecko w domu, może być uznana za wypełnianie obowiązku szkolnego, pod warunkami, określonemi przez władze szkolne. Warunki te nie zostały dotychczas ogłoszone. Przypuszczalnie jednak wymagane będzie uczęszczanie dziecka do prywatnej szkoły powszechnej z prawami publiczności względnie zdawanie egzaminów rocznych z nauki domowej w szkole publicznej.

Ponieważ wobec likwidacji niższych klas gimnazjalnych według dotychczasowego ustroju szereg prywatnych szkół średnich organizuje jako podbudowę szkoły średniej nowego ustroju prywatne szkoły powszechne, istnieje dla rodziców możność wyboru pomiędzy bezpłatną publiczną szkołą powszechną, a szkołą powszechną prywatną, w której nauka udzielana jest za pewną opłatą.

Kurs nauczania w szkole powszechnej jest w zasadzie siedmioletni.

Zadaniem szkoły powszechnej według nowego ustroju szkolnictwa jest dać na poziomie, odpowiadającym wiekowi i rozwojowi dziecka, potrzebne ogółowi obywateli jednolite podstawy wychowania i wykształcenia ogólnego oraz przygotowanie społeczno-obywatelskie z uwzględnieniem potrzeb życia gospodarczego.

Szkoła powszechna jest z reguły koedukacyjna, a w wyjątkowych wypadkach może być męska lub żeńska.[2]

W programie nauczania w szkole powszechnej rozróżnia się 3 szczeble. Pierwszy szczebel obejmuje elementarny zakres wykształcenia ogólnego, drugi jest rozszerzeniem i pogłębieniem szczebla pierwszego, a trzeci szczebel ma nadto przysposobić młodzież pod względem społeczno-obywatelskim i gospodarczym. W materjale naukowym wszystkich szczebli programowych szkoły powszechnej są uwzględniane zagadnienia kulturalno-gospodarcze tego środowiska, w którem dana szkoła się znajduje.

Pod względem organizacyjnym w nowym ustroju szkolnictwa rozróżnia się szkoły powszechne trzech stopni. Szkołą powszechną pierwszego stopnia jest ta szkoła, która realizuje w 7 latach nauki pierwszy szczebel programowy wraz z najważniejszemi składnikami programowemi szczebla drugiego i trzeciego. Szkoła powszechna drugiego stopnia realizuje pierwszy i drugi szczebel programowy wraz z najważniejszemi składnikami programowemi szczebla trzeciego. Szkoła powszechna stopnia trzeciego realizuje wszystkie trzy szczeble programowe w pełnym zakresie, a mianowicie pierwszy szczebel programowy w 4 pierwszych latach nauki, drugi szczebel programowy w 5-tym i 6-tym roku nauki, trzeci szczebel programowy w 7-mym roku nauki.

Przyjmując za podstawę, że szkoły powszechne stopnia III posiadają 7 klas, a każda klasa ma kurs jedno-

---

[2] Por. § 5 statutu publicznych szkół powszechnych (Dz. Urz. Ministerstwa W. R. i O. P. z 1933 r. Nr. 14, poz. 194).

roczny, można zobrazować szkoły powszechne niżej zorganizowane, a mianowicie szkoły stopnia pierwszego i drugiego, w nowym ustroju szkolnym w sposób następujący: szkoła powszechna I stopnia będzie posiadała cztery klasy, z których klasy: 1 i 2 będą miały kurs jednoroczny, klasa 3 będzie miała kurs dwuletni (rocznik 3 i 4), a klasa 4 kurs trzyletni (rocznik 5, 6, i 7)); szkoła powszechna stopnia II będzie posiadała sześć klas, a mianowicie klasy 1—5 o kursie jednorocznym i klasę 6 o kursie dwuletnim[3] (rocznik 6 i 7).

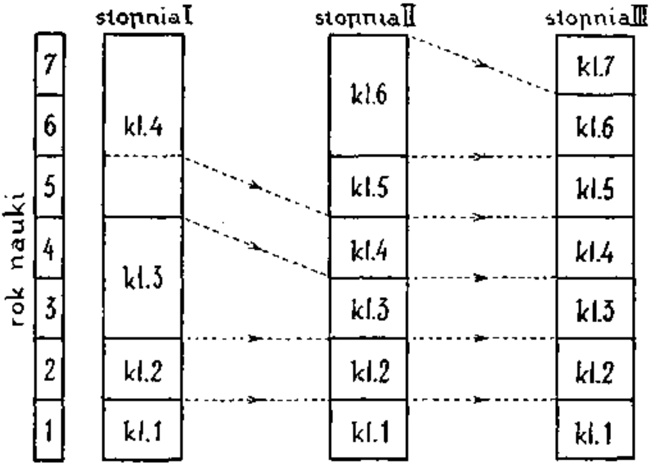
Przechodzenie uczniów z klasy do klasy będzie się odbywało: w obrębie szkół powszechnych tego samego stopnia na podstawie świadectw bez egzaminu i bez straty czasu, natomiast przechodzenie z klasy do klasy uczniów ze szkół stopnia I będzie mogło odbywać się: po ukończeniu klas 1, 2 i 3 do klas 2, 3 i 4 szkół stopnia II i III, a po ukończeniu z pomyślnym wynikiem co najmniej jednego roku klasy 4-ej do klasy 5-ej szkół stopnia II i III. Ze szkół stopnia II będą mogli uczniowie przechodzić bez przeszkód po ukończeniu klas 1—5 do klas 2—6 szkół stopnia III.

Objaśni to dokładniej następująca tablica:

---

[3] Przy nauczaniu w klasach o kursie więcej niż rocznym ma być stosowana zależnie od przedmiotu albo cykliczność całkowita, polegająca na tem, że program danego przedmiotu składa się w klasie o kursie dwuletnim z dwóch, a w klasie o kursie trzyletnim z trzech odmiennych części, przeznaczonych na kolejne lata, przyczem można rozpoczynać naukę od którejkolwiek z nich, — albo też cykliczność częściowa, polegająca na tem, że znaczna część programu, stanowiąca jego główny trzon, powtarza się co roku, a resztę programu stanowią tematy, różne z roku na rok i powtarzające się w klasie o kursie dwuletnim po 2 latach, a w klasie o kursie trzyletnim po 3 latach.

Szkoły powszechne

Treść programowa tych samych klas w szkołach powszechnych różnych stopni jest jednakowa lub przynajmniej w przybliżeniu taka sama. A więc np. ukończenie klasy 3-ciej w szkole powszechnej któregokolwiek stopnia dać powinno uczniowi ten sam zasób wiadomości. Natomiast ukończenie klasy 4-ej w szkole powszechnej I stopnia daje programowo więcej, niż ukończenie tej samej klasy w szkołach wyżej zorganizowanych (II i III stopnia), a ukończenie klasy 6-ej w szkole II stopnia więcej, niż ukończenie tejże klasy w szkole III stopnia, ponieważ w klasie 4-ej szkoły I stopnia (o kursie 3-letnim w ciągu 3 lat nauki) i w klasie 6-ej szkoły II stopnia (o kursie 2-letnim) uwzględniane są, obok normalnego materjału nauczania, przeznaczonego dla danej klasy w szkołach powszechnych wszystkich trzech stopni, również najważniejsze składniki progra-

mowe trzeciego szczebla programowego, który stanowi treść nauki w klasie 7-ej szkoły powszechnej III stopnia.[4]

Zachodzi pytanie, kiedy publiczna szkoła powszechna będzie uznana według nowego ustroju szkolnego organizacyjnie za szkołę I stopnia, a kiedy za szkołę II, względnie III stopnia.

Aby znaleźć na to pytanie odpowiedź, należy zdać sobie sprawę z faktu, że w niektórych miejscowościach szkolnych, posiadających publiczną szkołę powszechną, liczba dzieci w wieku obowiązku szkolnego, mogących uczęszczać do tej szkoły z najbliższej okolicy w promieniu 3 kilometrów, wynosi ogółem np. 40—60 dzieci; w innych znowu miejscowościach szkolnych liczba dzieci waha się w granicach np. 180—240, a jeszcze w innych dosięga np. cyfry 360 do 400 dzieci. Oczywistą jest rzeczą, że wobec tak różnorodnego cyfrowo kontyngentu dzieci w wieku obowiązku szkolnego, stopień organizacyjny szkół powszechnych we wszystkich tych miejscowościach szkolnych nie może być jednakowy.

Na jedną siłę nauczycielską przypada normalnie od 1—60 względnie maksymalnie od 1—80 dzieci. Otóż szkoła o jednej lub dwóch siłach nauczycielskich (przy odpowiedniej liczbie dzieci) będzie w zasadzie szkołą I stopnia, szkoła o 3 i 4 siłach nauczycielskich, szkołą II stopnia, a szkoła o 5, 6 i 7 siłach nauczycielskich, szkołą III stopnia.

Nauka w szkole powszechnej stopnia I o jednym nauczycielu musi być prowadzona na dwie zmiany

---

[4] Por. Oświata i Wychowanie z 1933 r., zeszyt 4, artykuł S. Klebanowskiego p. t. „Szkoły powszechne różnych stopni".

w ten sposób, że w ciągu każdej zmiany nauka odbywać się będzie dla kompletu, złożonego z dwóch klas, np. dla kompletu 1 i 2 klasy rano, a dla kompletu 3 i 4 klasy popołudniu, przyczem jedna z tych klas ma zajęcia ciche, druga zaś głośne pod kierunkiem jednego nauczyciela w jednej izbie szkolnej.

Przy liczbie dzieci do 120, względnie do 140, niezbędne są w szkole powszechnej stopnia I dwie siły nauczycielskie, które prowadzić będą naukę na jedną zmianę w kompletach, obejmujących po 2 klasy, albo jeden nauczyciel uczyć będzie np. 2-gą klasę przedpołudniem, 1-szą zaś po południu, a drugi z nauczycieli prowadzić będzie naukę w komplecie, złożonym z klas 3 i 4 przedpołudniem. Oczywiście potrzebne są do tego celu dwie izby szkolne.

Prowadzenie nauczania przy 3 i 4 siłach nauczycielskich w szkole powszechnej II stopnia odbywać się będzie dla 6-ciu klas kompletami po 1—2 klas w sposób analogiczny, jak w szkole I stopnia dla 4-ech klas przy 1 względnie 2 siłach nauczycielskich. Również w szkole powszechnej III stopnia o 5 i 6 siłach nauczycielskich nauka odbywać się musi częściowo w kompletach, przyczem łączy się z reguły tylko klasy najwyższe t. j. 6-tą i 7-mą. Dopiero w szkole powszechnej III stopnia co najmniej o 7 siłach nauczycielskich, przy liczbie uczniów powyżej 310 (n. b. liczba sił nauczycielskich uzależniona jest ściśle od liczby dzieci) może być prowadzona nauka zupełnie normalnie dla każdej klasy oddzielnie.

Uczniowie klasy 1 szkoły powszechnej nie otrzymują wyrażonych w stopniach ocen ani świadectw szkolnych, lecz jedynie wydaje się im z końcem roku szkol-

nego zaświadczenia, stwierdzające, czy przechodzą do klasy 2, czy też pozostają w klasie 1, co należeć winno do wyjątków, w zasadzie bowiem wszyscy uczniowie klasy 1 przechodzą po roku nauki do klasy 2.

Promowanie uczniów do klasy 3 i następnych odbywa się na podstawie stopni rocznych ze wszystkich przedmiotów nauki, przyczem uczeń może być promowany, jeśli ze wszystkich przedmiotów ma stopnie co najmniej dostateczne. Od tej zasady dopuszczalne są jednak wyjątki. Uczniowie klas dwuletnich, względnie trzyletnich, przechodzą bez wyjątku w obrębie tych klas z jednego roku nauki na drugi i otrzymują na świadectwie rocznem stwierdzenie pomyślnego lub niepomyślnego wyniku nauki.

Uczniowie, którzy ukończyli z wynikiem pomyślnym szkołę powszechną stopnia I, II lub III, otrzymują specjalne świadectwa ukończenia szkoły odpowiedniego stopnia. Uczniowie zaś, którzy w ciągu uczęszczania do szkoły powszechnej uczynili zadość obowiązkowi szkolnemu (przekroczyli 14 rok życia), a nie uzyskali świadectwa ukończenia szkoły powszechnej, otrzymują, opuszczając szkołę, zaświadczenie, stwierdzające wypełnienie obowiązku szkolnego z wyszczególnieniem stopnia szkoły, czasu trwania nauki i ukończonej przez nich klasy, względnie klasy i roku nauki.

Ukończenie szkoły powszechnej stopnia II i III, względnie przynajmniej klasy 6-ej szkoły powszechnej stopnia III daje podstawę do nauki w gimnazjach, seminarjach dla wychowawczyń przedszkoli i w szkołach zawodowych, opierających się na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej. Ukończenie z pomyślnym wynikiem klasy 4 szkoły powszechnej stopnia III

lub II albo pierwszego roku nauki w klasie 4 szkoły powszechnej stopnia I, uprawnia do pobierania nauki w szkołach zawodowych stopnia niższego oraz w szkołach dokształcających zawodowych, opierających się na pierwszym szczeblu programowym szkoły powszechnej.

Zaznaczyć należy, że znaczna liczba prywatnych szkół powszechnych obejmować będzie w praktyce tylko klasy od 1 do 6 szkoły III stopnia i wyczerpywać będzie pierwszy oraz drugi szczebel programowy bez uwzględniania składników trzeciego szczebla programowego, mając jedynie na oku umożliwienie swoim wychowankom wstępu do szkoły średniej ogólnokształcącej (4-ro klasowego gimnazjum), a nie zakończenie wykształcenia w zakresie szkoły powszechnej.

Nowy ustrój szkół powszechnych różni się od dotychczasowego tem przedewszystkiem, że podczas gdy szkoły powszechne w nowym ustroju pod względem organizacyjnym dzielą się na trzy stopnie, to dotychczasowy ustrój szkół powszechnych był faktycznie 7-mio stopniowy, odróżnialiśmy bowiem dotąd szkoły powszechne jednoklasowe, dwuklasowe, trzyklasowe i t. d. aż do siedmioklasowych, zależnie od liczby dzieci, zgrupowanych w szkole, i liczby sił nauczycielskich, powołanych do prowadzenia nauki w danej szkole powszechnej. Kurs nauczania w każdej szkole powszechnej powinien być siedmioletni, w rzeczywistości bywał niejednokrotnie w szkołach jedno- i dwuklasowych czteroletni.

Nadto w dotychczasowym ustroju trzy najwyższe klasy pełnej 7-letniej szkoły powszechnej, t. j. klasy 5, 6 i 7 odpowiadały pod względem programowym kla-

som 1, 2 i 3 ośmioklasowego gimnazjum, przyczem obok klas 5, 6, 7 publicznej szkoły powszechnej istniały niezależnie klasy: 1, 2 i 3 szkoły średniej ogólnokształcącej (gimnazjum). Według nowego ustroju szkolnego natomiast czteroklasowe gimnazjum nie posiada żadnej klasy, odpowiadającej pod względem programowym najwyższym klasom szkoły powszechnej, lecz opiera się na drugim szczeblu programowym, zakończonym w 6-ej klasie szkoły powszechnej stopnia III, a klasa 7-ma tejże szkoły będzie zupełnie różna programowo od 1-szej klasy gimnazjalnej i stanowić ma jedynie zaokrąglenie wykształcenia, jakie dawać będzie w nowym ustroju szkoła powszechna III stopnia.

3. Dokształcanie

W nowym ustroju szkolnym przewidziane jest obowiązkowe dokształcanie dla całej młodzieży, która wypełniła obowiązek szkolny, do ukończenia lat 18.

Ma się ono odbywać w szkołach i na kursach dokształcających ogólnych, względnie w szkołach dokształcających zawodowych, w miarę możliwości finansowych Państwa.

Ponadto zorganizowany odpowiednio system egzaminów pozwoli uzdolnionym jednostkom na uzyskanie takich uprawnień, jakie zapewniają świadectwa odpowiednich szkół.

4. Szkolnictwo średnie ogólnokształcące

Zadaniem szkoły średniej ogólnokształcącej według nowego ustroju szkolnego jest danie młodzieży podstaw pełnego rozwoju kulturalnego, przygotowanie jej

do czynnego udziału w życiu zorganizowanego w ramach państwowych społeczeństwa oraz przysposobienie jej do studjów w szkołach wyższych.

Do szkoły średniej ogólnokształcącej, a mianowicie do klasy 1-szej czteroletniego gimnazjum, mogą być przyjęci uczniowie, którzy ukończyli co najmniej lat 12, a nie przekroczyli lat 16, i posiadają wykształcenie, odpowiadające wykształceniu, jakie daje ukończenie szkoły powszechnej II stopnia lub sześciu klas szkoły powszechnej III stopnia, obejmujących pierwszy i drugi szczebel programowy.

Uczniowie, którzy wykażą się pomyślnem świadectwem ukończenia publicznej szkoły powszechnej II stopnia lub klasy 6-ej publicznej szkoły powszechnej III stopnia, będą poddawani przed przyjęciem do klasy 1-szej czteroletniego gimnazjum wstępnemu egzaminowi z języka polskiego, geografji i arytmetyki z geometrją. Wszyscy inni kandydaci, mający odpowiedni wiek, będą musieli złożyć pełny egzamin wstępny ze wszystkich przedmiotów w zakresie programu drugiego szczebla szkoły powszechnej, prócz rysunków, zajęć praktycznych, śpiewu i ćwiczeń cielesnych, z wynikiem pomyślnym. Wynika stąd, że uczniowie, którzy ukończą publiczną szkołę powszechną I stopnia, chcąc dostać się do gimnazjum, będą musieli dodatkowo przerobić materjał nauczania w zakresie 5 i 6 klasy szkoły powszechnej III stopnia lub ukończyć te klasy przed wstąpieniem do gimnazjum.

Szkoła średnia ogólnokształcąca według nowego ustroju obejmuje 6 lat nauki i składa się z czteroletniego gimnazjum i dwuletniego liceum ogólnokształcącego.

Gimnazjum i liceum ogólnokształcące stanowią dwie odrębne w zasadzie jednostki ustroju szkolnego. Gimnazjum opiera się na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej, a liceum ogólnokształcące na programie gimnazjum, umożliwiając swoim absolwentom wstęp do szkół wyższych. W ten sposób organizacja szkolnictwa w nowym ustroju szkolnym spełnia postulat jednolitości, odpowiedniego ustopniowania i ciągłości studjów.

Gimnazjum jest w nowym ustroju szkolnictwa pod względem programowym jednolite i w przeciwieństwie do dotychczasowego ustroju szkół średnich nie dzieli się na typy (matematyczno-przyrodniczy, humanistyczny, klasyczny), natomiast obejmuje w zasadzie naukę języka łacińskiego. Program gimnazjum uwzględnia obok wykształcenia ogólnego również praktyczne potrzeby życia.

Gimnazja mogą być organizowane bądź jako zakłady oddzielne (męskie, żeńskie lub koedukacyjne) albo też w połączeniu z liceum.[5] Gimnazjum obejmuje 4 kolejno po sobie następujące klasy o kursie jednorocznym. Każda klasa może posiadać oddziały równoległe, o ile liczba uczniów w klasie przekracza 45. Gimnazjum jako zakład oddzielny winno mieć zasadniczo 8 oddziałów, a może ich mieć najwyżej 12. Liczba nauczycieli własnych w gimnazjum nie może być mniejsza od liczby oddziałów.

Liczba dni, przeznaczonych na naukę, winna w ciągu roku szkolnego wynosić co najmniej 205. Godzina lekcyjna w gimnazjum trwa 45 minut, przerwy w nauce

[5] Por. statut gimnazjum państwowego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1933 r. Nr. 13, poz. 184).

winny być najmniej 10-cio minutowe, a jedna z nich dłuższa niż 10 minut.

Na czele gimnazjum stoi dyrektor, który jest odpowiedzialny za organizację powierzonej mu szkoły oraz jej stan wychowawczy i dydaktyczny.

Dyrektor, nauczyciele i lekarz szkolny, a tam, gdzie jest, również psycholog szkolny tworzą Radę Pedagogiczną gimnazjum, która jest stałym organem wewnętrznego życia szkoły.

Program gimnazjum obejmuje głębsze i obszerniejsze, niż w szkole powszechnej, poznanie kultury Polski, z uwzględnieniem związku z życiem praktycznem i gospodarczem oraz systematyczne wprowadzenie w kulturę ogólnoludzką w łączności z Polską.

W programie nauki gimnazjum uwzględnione są następujące przedmioty obowiązkowe: religja, język polski, język łaciński, jeden z języków obcych nowożytnych, historja, geografja, przyroda, fizyka i chemja, matematyka, zajęcia praktyczne i ćwiczenia cielesne, oraz nadobowiązkowe: drugi język obcy nowożytny (przedewszystkiem jednego z państw ościennych), rysunek i śpiew.

Nauczanie w gimnazjum opiera się przedewszystkiem na pracy w szkole; praca domowa ucznia (normalnie do 2 godzin dziennie w dwóch klasach niższych, zaś do $2^{1}/_{2}$ godz. w dwóch klasach wyższych) uzupełnia ją jedynie i służy do utrwalania i stosowania wiadomości, nabytych podczas pracy w szkole, oraz do samodzielnego opracowywania nowych dostępnych tematów.

Podręcznik szkolny służy do porządkowania, utrwalania i zdobywania wiadomości oraz do orjentowania się ucznia w całości materjału naukowego. Samodzielna

praca ucznia winna polegać na braniu żywego i czynnego udziału w całej pracy w szkole i w domu, a zwłaszcza na opracowywaniu bądź omawianych już przez nauczyciela tematów, bądź też dostępnych nowych, przez umiejętne korzystanie z podręczników, środków pomocniczych i urządzeń szkolnych, a przedewszystkiem z pracowni. W nauczaniu żadna metoda nie ma znaczenia wyłącznie obowiązującej.

Młodzież gimnazjalna winna przez życie zbiorowe zaprawiać się do czynnego udziału w pracy zbiorowej oraz osiągać zrozumienie swych obowiązków.

Życie zbiorowe uczniów znajduje swój wyraz przedewszystkiem w życiu klasy jako grupy społecznej, a także w organizacjach klasowych i międzyklasowych oraz w organizacjach międzyszkolnych, dopuszczonych przez władze szkolne. Nad organizacjami uczniowskiemi czuwają opiekunowie z pośród nauczycieli oraz dyrektor gimnazjum, bacząc na to, by poszczególni uczniowie nie brali udziału w zbyt wielu organizacjach jednocześnie.

Współdziałanie domu rodzicielskiego i szkoły w akcji wychowawczej winno się opierać na zapoznaniu rodziców z pracą i dążeniami szkoły, wzajemnem informowaniu się o pracy i warunkach życia ucznia oraz czynnej współpracy rodziców ze szkołą. Dyrektor i nauczyciele mają obowiązek roztoczenia szczególnej opieki nad warunkami życia tych uczniów, którzy mieszkają nie w domu, lecz na stancjach, w bursach i internatach, nad uczniami, pozostającymi w trudnych warunkach materjalnych, oraz nad uczniami, dojeżdżającymi do szkoły.

Uczeń gimnazjalny sposobi się przez wychowywanie i kształcenie w szkole na świadomego swych obowiązków

i twórczego obywatela Rzeczypospolitej Polskiej, który za prawo naczelne uznaje dobro Państwa. Jako członek społeczności szkolnej uczeń winien dbać o honor i dobro szkoły i powinien wyrobić w sobie poczucie odpowiedzialności za słowa i czyny.

Ocenę wyników nauki ucznia oraz jego zachowania się ustala się w stopniach. W księgach szkolnych notuje się prócz stopni krótkie motywy ocen niedostatecznych oraz opinję Rady Pedagogicznej o uczniu wraz z uzasadnieniem.

Przy końcu pierwszego półrocza oraz z końcem roku szkolnego uczeń otrzymuje świadectwo, które zawiera wyrażoną w stopniach ocenę wyników nauki ze wszystkich przedmiotów obowiązkowych i nadobowiązkowych [6] oraz ocenę z zachowania się. O wynikach nauki w pierwszym i trzecim okresie szkolnym są zawiadamiani rodzice względnie opiekunowie ucznia.

Promowanie ucznia do klas następnych odbywa się na podstawie stopni rocznych z przedmiotów obowiązkowych. Stopnie z przedmiotów nadobowiązkowych nie mają wpływu na promocję. Do uzyskania promocji wymagane są stopnie dostateczne ze wszystkich przedmiotów obowiązkowych, wyjątkowo tylko może być promowany do klasy II lub III uczeń mimo stopnia niedostatecznego z jednego przedmiotu.

Jakiekolwiek egzaminy uzupełniające lub promocyjne do klasy następnej nie są w gimnazjum stosowane.

---

[6] Uczeń może się uczyć jednego przedmiotu nadobowiązkowego, a tylko wyjątkowo dwóch. Przedmiot nadobowiązkowy, który uczeń wybrał, staje się dla niego zasadniczo obowiązkowym na przeciąg całego roku szkolnego.

Uczeń, który otrzymał w klasie IV-ej oceny roczne co najmniej dostateczne ze wszystkich przedmiotów obowiązkowych oraz z zachowania się, otrzymuje zamiast świadectwa rocznego świadectwo ukończenia gimnazjum. Świadectwo to uprawnia absolwentów gimnazjum do ubiegania się o przyjęcie do liceów oraz szkół zawodowych stopnia licealnego.

Absolwent gimnazjum, zgłaszający się do jednej z tych szkół, zawiadamia o tem gimnazjum, które przesyła interesowanej szkole odpis z ksiąg szkolnych, zawierający oceny roczne z czasu pobytu ucznia w gimnazjum oraz ogólną opinję o uczniu. Treść opinji winna być na życzenie rodziców ucznia podana im do wiadomości.

Czteroletnie gimnazjum w nowym ustroju szkolnictwa obejmować będzie te lata nauki szkolnej, w ciągu których uczniowie kończyli klasy 3—6 włącznie dotychczasowego gimnazjum ośmioletniego.

Po ukończeniu czteroletniego gimnazjum, zorganizowanego według nowego ustroju szkolnego, absolwenci gimnazjalni będą mogli prawdopodobnie otrzymywać stanowiska urzędnicze drugiej kategorji, zastrzeżone dotychczas dla abiturjentów ośmioklasowych gimnazjów z maturą gimnazjalną.

Dwuletnie liceum, odpowiadające poniekąd 7 i 8-ej klasie gimnazjalnej dotychczasowego ustroju, różniczkować się będzie pod względem programowym na wydziały, których podstawę dydaktyczną stanowić będą opowiednio dobrane grupy przedmiotów.

Liceum ogólnokształcące będzie dawało teoretyczno-naukowe przygotowanie do studjów w szkołach wyższych. Do dwuletniego liceum będą przyjmowani kandydaci, którzy ukończyli co najmniej lat 16, i wykażą

się wykształceniem w zakresie czteroletniego gimnazjum nowego ustroju.

O ile dotychczasowe gimnazjum uważać będziemy za nierozdzielną ośmioletnią całość, to w nowym ustroju szkolnym czas trwania studjów w szkole średniej ogólnokształcącej skrócony został do lat sześciu, a dwa najniższe lata obecnego gimnazjum przeniesione zostały do szkoły powszechnej, stanowiącej jednolitą podbudowę studjów dla wszystkich rodzajów szkół.

5. Zakłady kształcenia kandydatów (tek) na nauczycieli szkół powszechnych i wychowawczyń przedszkoli

Kształcenie kandydatów na nauczycieli szkół powszechnych odbywało się dotychczas w pięcioletnich seminarjach nauczycielskich, do których przyjmowana była na kurs I młodzież po ukończeniu 7-mio klasowej szkoły powszechnej. Początkowe 3 kursy seminarjum nauczycielskiego miały pod względem programowym charakter ogólnokształcący, a dwa ostatnie charakter przeważnie zawodowy, praktyczno-pedagogiczny. Nadto dyplom na nauczyciela szkół powszechnych mógł uzyskać abiturjent szkoły średniej ogólnokształcącej po ukończeniu jednorocznego kursu nauczycielskiego albo też dwuletniego pedagogjum. Ukończenie rocznego kursu pedagogicznego dawało maturzystom szkół średnich te same uprawnienia, co ukończenie seminarjum nauczycielskiego, odbycie zaś studjów w pedagogjum dawało jednocześnie t. zw. kwalifikacje dodatkowe, uprawniające do nauczania w najwyższych klasach szkoły powszechnej.

Wychowawczynie przedszkoli (ochroniarki) kształciły się w trzyletnich seminarjach ochroniarskich.

Według nowego ustroju szkolnictwa kształcenie kandydatów na nauczycieli szkół powszechnych odbywać się będzie: a) w trzyletnich liceach pedagogicznych, których program opierać się będzie na programie gimnazjum, bądź też b) w dwuletnich pedagogjach, których program ma być oparty na programie liceum ogólnokształcącego. Zarówno program liceum pedagogicznego, jak i program pedagogjum obejmować ma wykształcenie ogólne, przygotowanie społeczno- obywatelskie, wykształcenie pedagogiczne oraz praktykę pedagogiczną, przyczem program pedagogjów uwzględniać będzie nadto specjalizację kandydatów na nauczycieli szkół powszechnych w zakresie obranych grup przedmiotów.

Na pierwszy rok nauczania w liceum pedagogicznem przyjmowani będą kandydaci, którzy ukończyli co najmniej lat 16, a na pierwszy rok pedagogjów kandydaci po ukończeniu lat 18.

Dla umożliwienia młodzieży zamiejscowej uczenia się w liceach pedagogicznych i pedagogjach, będą przy tych zakładach z reguły organizowane internaty.

Kształcenie kandydatek na wychowawczynie przedszkoli odbywać się będzie według nowego ustroju szkolnictwa: a) w czteroletnich seminarjach, b) w dwuletnich liceach dla wychowawczyń przedszkoli. Program seminarjów dla wychowawczyń przedszkoli opiera się, podobnie jak i program gimnazjum ogólnokształcącego, na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej (6-ej klasie szkoły powszechnej III stopnia), a program liceum dla wychowawczyń przedszkoli na programie

gimnazjum i obejmuje zarówno w seminarjum, jak i w liceum wykształcenie ogólne, przygotowanie społeczno-obywatelskie i pedagogiczne oraz praktykę pedagogiczną.

Na pierwszy rok nauczania w seminarjum dla wychowawczyń przedszkoli przyjmuje się kandydatki po ukończeniu lat 13, a na pierwszy rok liceum dla wychowawczyń przedszkoli kandydatki, które ukończyły co najmniej lat 16.

6. Szkolnictwo zawodowe

Szkolnictwo zawodowe według nowego ustroju szkolnego ma za zadanie przygotować wykwalifikowanych zawodowo pracowników dla życia gospodarczego przez teoretyczne i praktyczne kształcenie zawodowe z uwzględnieniem potrzebnego zakresu wykształcenia ogólnego oraz przez wychowanie społeczno-obywatelskie.

Będzie ono obejmować szkoły zawodowe i kursy zawodowe.

Szkoły zawodowe w nowym ustroju szkolnictwa dzielą się na szkoły: 1) dokształcające, 2) typu zasadniczego, 3) przysposobienia zawodowego.

1) Szkoły dokształcające zawodowe dają młodzieży, pracującej zawodowo, która wypełniła obowiązek szkolny i podlega obowiązkowemu dokształcaniu, niezbędne wiadomości zawodowe teoretyczne i pogłębienie wykształcenia praktycznego, otrzymywanego w warsztacie pracy zarobkowej. Program szkół dokształcających zawodowych, oparty bądź na pierwszym, bądź na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej, rozłożony

jest zasadniczo na 3 lata. Czas ten, zależnie od potrzeb zawodu, może być skrócony lub przedłużony o rok.

2) Szkoły zawodowe typu zasadniczego dają przygotowanie zawodowe teoretyczne i praktyczne i dzielą się na szkoły stopnia: a) niższego, b) gimnazjalnego, c) licealnego. Niezależnie od tych szkół organizowane są: d) szkoły mistrzów, e) szkoły nadzorców.

a) Szkoły zawodowe stopnia niższego mają charakter wybitnie praktyczny. Program ich opiera się na pierwszym szczeblu programowym szkoły powszechnej i jest rozłożony zależnie od zawodu na 2 do 3 lat. Na pierwszy rok nauczania przyjmuje się zależnie od zawodu kandydatów, którzy w danym roku kalendarzowym kończą co najmniej 13 lub 14 lat życia.

b) Szkoły zawodowe stopnia gimnazjalnego dają obok przygotowania praktycznego przygotowanie zawodowe teoretyczne oraz uwzględniają w potrzebnym zakresie wykształcenie ogólne. Program ich opiera się na drugim lub trzecim szczeblu programowym szkoły powszechnej i zależnie od zawodu jest rozłożony na dwa do czterech lat. Dolną granicę przyjmowania kandydatów do szkół zawodowych stopnia gimnazjalnego stanowi lat 13.

c) Szkoły zawodowe stopnia licealnego dają, oprócz przygotowania praktycznego, głębsze przygotowanie zawodowe teoretyczne oraz uwzględniają w odpowiednim zakresie wykształcenie ogólne. Program ich opiera się na programie gimnazjum ogólnokształcącego, zależnie zaś od zawodu jest rozłożony na 2 do 3 lat. Na pierwszy rok nauczania szkół zawodowych stopnia licealnego przyjmuje się kandydatów, którzy w danym roku kalendarzowym kończą co najmniej 16 lat życia.

W miarę możności będą tworzone kursy, na których odpowiednio uzdolnieni absolwenci różnych stopni szkół zawodowych, pragnący przejść do szkół wyższych stopni, będą mogli uzupełnić swe wykształcenie.

d) Szkoły mistrzów i e) szkoły nadzorców przeznaczone są dla wykwalifikowanych rzemieślników i pracowników przemysłowych lub technicznych i dają rozszerzenie wiedzy zawodowej. Przyjmuje się do nich osoby, które złożyły egzamin czeladniczy lub posiadają inne przygotowanie, uznane za wystarczające, oraz odbyły następnie trzyletnią praktykę zawodową.

3) Szkoły przysposobienia zawodowego są przeznaczone dla absolwentów wszystkich szkół wszelkich stopni i dają elementy wiedzy zawodowej dla wprowadzenia w zawód. Są to szkoły o kursie rocznym.

Kursy zawodowe przeznaczone są dla osób, specjalizujących się w pewnych działach danego zawodu. Czas trwania kursów zawodowych zależny jest od potrzeb danej specjalności.

Organizacja szkolnictwa zawodowego w nowym ustroju szkolnym różnić się będzie zasadniczo od dotychczasowego ustroju szkół zawodowych przedewszystkiem tem, że ukończenie szkoły zawodowej stopnia gimnazjalnego będzie dawało te same uprawnienia, co ukończenie gimnazjum ogólnokształcącego, a ukończenie szkoły zawodowej stopnia licealnego umożliwi absolwentom tych szkół wstęp do szkół wyższych, co dotychczas nie było możliwe. Dzięki temu wartość tych szkół w opinji społeczeństwa zostanie podniesiona do tej samej wysokości, co szkół ogólnokształcących i zachęci rodziców, którzy dotąd uparcie unikali szkół zawodowych, do posyłania swych dzieci zależnie od ich

zdolności i zamiłowań w równej mierze do szkół ogólnokształcących jak i zawodowych.

W miarę wykonywania ustawy o ustroju szkolnictwa organizowane będą różne rodzaje szkół zawodowych:[8] I. w dziale szkolnictwa przemysłowego następujące szkoły i kursy: 1) *szkoły górnicze:* stopnia gimnazjalnego (gimnazja górnicze) o kursie 4-ro letnim oraz kursy z zakresem górnictwa; b) szkoły i kursy kopalnictwa naftowego, a mianowicie szkoły nadzorców wiertniczych stopnia niższego o kursie rocznym lub dwuletnim oraz kursy z zakresu wiertnictwa, kursy dozorców w gazoliniarniach i kursy dozorców ruchu gazowego; 2) *szkoły dla metalowców* a mianowicie: a) szkoły hutnicze stopnia licealnego (licea hutnicze) o kursie trzyletnim, szkoły odlewnicze stopnia gimnazjalnego (gimnazja odlewnicze) czteroletnie, oraz kursy przemysłu hutniczego i odlewniczego, b) szkoły ogólno-mechaniczne: stopnia niższego trzyletnie, stopnia gimnazjalnego (czteroletnie gimnazja mechaniczne) i stopnia licealnego (trzyletnie licea mechaniczne), c) szkoły mechaniki drobnej stopnia gimnazjalnego (czteroletnie gimnazja mechaniki drobnej) dla pracowników z działu aparatów precyzyjnych, mechanizmów zegarowych, automatów i t. d. oraz kursy z tego zakresu, d) szkoły grawerskie stopnia gimnazjalnego (czteroletnie gimnazja grawerskie) oraz kursy z tego zakresu, e) szkoły jubilerskie i złotnicze stopnia gimnazjalnego (czteroletnie gimnazja jubilersko-złotnicze) oraz kursy z tego zakresu; 3) *szkoły elektryczne:* a) stopnia gimnazjalnego (czteroletnie gimnazja elektryczne), b) stopnia licealne-

---

[8] Por. rozp. z 21. XI 1933 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z 1933 r. Nr. 15, poz. 202).

go (trzyletnie licea elektryczne) i c) kursy z zakresu przemysłu elektrycznego; 4) *szkoły przemysłu drzewnego*: a) szkoły przemysłu leśnego stopnia licealnego (trzyletnie licea przemysłu leśnego) oraz kursy z zakresu tego przemysłu, b) szkoły stolarskie: stopnia niższego trzyletnie, stopnia gimnazjalnego (czteroletnie gimnazja stolarskie), kursy projektowania sprzętów, kursy z zakresu rzeźby w drzewie i kursy z zakresu przemysłu stolarskiego; c) szkoły kołodziejskie stopnia niższego trzyletnie oraz kursy z zakresu kołodziejstwa, d) kursy bednarskie, e) kursy koszykarskie; 5) *szkoły garbarskie*, a mianowicie: a) szkoły garbarsko-białoskórnicze i wyprawy futer stopnia licealnego (trzyletnie licea garbarskie), kursy specjalne z tego zakresu i kursy majstrów garbarskich oraz b) kursy farbowania i wykończania futer; 6) *szkoły przemysłu włókienniczego*, a mianowicie: a) szkoły przędzalnicze stopnia gimnazjalnego (czteroletnie gimnazja przędzalnicze) oraz kursy z zakresu tego przemysłu, b) szkoły tkactwa ręcznego stopnia gimnazjalnego (czteroletnie gimnazja tkactwa ręcznego) oraz szkoły tkactwa mechanicznego stopnia gimnazjalnego (czteroletnie gimnazja tkackie) i szkoły tkactwa mechanicznego stopnia licealnego (trzyletnie licea tkackie), a nadto kursy z zakresu przemysłu tkackiego, c) szkoły koronkarsko-hafciarskie stopnia gimnazjalnego (czteroletnie gimnazja koronkarsko-hafciarskie) oraz kursy z tego zakresu; d) szkoły dziewarskie (konfekcyjne) stopnia gimnazjalnego (czteroletnie gimnazja dziewarskie) oraz roczne szkoły przysposobienia dziewarskiego stopnia niższego i kursy z zakresu przemysłu dziewarskiego; e) szkoły farbiarsko-wykończalnicze stopnia gimnazjalnego (czteroletnie

gimnazja farbiarsko-wykończalnicze), szkoły farbiarsko-wykończalnicze stopnia licealnego (trzyletnie licea farbiarsko-wykończalnicze) i kursy z zakresu tego przemysłu; 7) *szkoły przemysłu papierniczego,* a mianowicie: a) kursy ogólno-papiernicze, b) kursy dla maszynistów papierniczych, c) kursy dla mielarzy papierniczych, d) kursy specjalne z zakresu papiernictwa; 8) *szkoły przemysłu gumowego,* a mianowicie: a) kursy gumowe ogólne i b) kursy gumowe specjalne; 9) *szkoły przemysłu mineralnego,* a mianowicie: a) szkoły ceramiczno-szklane stopnia licealnego (trzyletnie licea ceramiczno-szklane) i kursy z zakresu tego przemysłu, b) kursy cementownicze i betoniarskie oraz c) kursy wapiennicze; 10) *szkoły technologiczno-chemiczne* a) stopnia licealnego (trzyletnie licea technologiczno-chemiczne), b) kursy majstrów przemysłu chemicznego i c) kursy specjalne z zakresu tego przemysłu; 11) *szkoły budowlane i miernicze,* a mianowicie: a) szkoły budownictwa naziemnego stopnia licealnego (trzyletnie licea budowlane) i kursy z zakresu tego budownictwa, b) szkoły budownictwa drogowego stopnia licealnego (trzyletnie licea drogowe) i kursy z zakresu tego budownictwa, c) szkoły wodno-meljoracyjne stopnia licealnego (trzyletnie licea wodno-meljoracyjne) i kursy z zakresu budownictwa wodnego i meljoracji, d) szkoły miernicze stopnia licealnego (trzyletnie licea miernicze) i kursy z zakresu miernictwa; 12) *szkoły i kursy komunikacyjne* (stopień dotąd nie określony) dla: a) kierowców samochodowych, b) maszynistów kolejowych, c) żeglugi powietrznej, d) żeglugi morskiej; 13) *szkoły przemysłu spożywczego,* a mianowicie: a) kursy cukrownicze, b) szkoły młynarskie stopnia licealnego

(dwuletnie licea młynarskie) i kursy z zakresu młynarstwa, c) kursy piekarstwa mechanicznego i kursy specjalne z zakresu piekarstwa, d) kursy cukiernictwa fabrycznego i kursy specjalne z zakresu cukiernictwa, e) kursy mistrzów wędliniarskich (trzyletnie), kursy majstrów bekoniarskich, kursy ogólne bekoniarskie, kursy wyrobu konserw mięsnych i kursy specjalne z zakresu przemysłu mięsnego, f) kursy przemysłowego przetwórstwa warzywno-owocowego, kursy wyrobu konserw rybnych i specjalne kursy z zakresu przemysłu konserwowego, g) szkoły przetwórstwa mlecznego stopnia licealnego (dwuletnie licea przetwórstwa mlecznego), roczne kursy mleczarskie, półtoraroczne kursy serowarskie i kursy specjalne z zakresu przetwórstwa mlecznego; h) szkoły przemysłu fermentacyjnego stopnia licealnego (trzyletnie licea przemysłu fermentacyjnego) i kursy z zakresu gorzelnictwa, piwowarstwa i winiarstwa; 14) *szkoły przemysłu odzieżowego*, a mianowicie: a) trzyletnie szkoły obuwnicze stopnia niższego i kursy z zakresu obuwnictwa, b) szkoły krawieckie stopnia niższego (trzyletnie), szkoły krawiecko-bieliźniarskie stopnia niższego (trzyletnie), szkoły krawieckie stopnia gimnazjalnego (czteroletnie gimnazja krawieckie), szkoły bieliźniarskie stopnia gimnazjalnego (czteroletnie gimnazja bieliźniarskie), szkoły krawieckie stopnia licealnego (trzyletnie licea krawieckie), roczne szkoły przysposobienia krawiecko-bieliźniarskiego stopnia niższego i kursy z zakresu krawiectwa i z zakresu bieliźniarstwa, c) kursy z zakresu modniarstwa, czapnictwa, gorseciarstwa, krawaciarstwa, rękawicznictwa, kuśnierstwa i kapelusznictwa; 15) *szkoły przemysłu galanteryjnego*, a mianowicie: a) kursy galan-

terji skórzanej i rymarstwa, b) kursy zabawkarskie, c) szkoły introligatorskie stopnia gimnazjalnego (czteroletnie gimnazja introligatorskie) i kursy z zakresu introligatorstwa oraz d) kursy tapicerskie; 16) *szkoły przemysłu poligraficznego,* a mianowicie: a) szkoły graficzne stopnia licealnego (trzyletnie licea graficzne) i kursy z zakresu przemysłu graficznego, b) szkoły fotograficzne stopnia licealnego (dwuletnie licea fotograficzne) i kursy z zakresu fotografji, c) kursy kreślarskie i rysunkowe; 17) *kursy z zakresu kinematografji;* 18) *kursy przemysłu instrumentów muzycznych*, a mianowicie: a) kursy budowy instrumentów lutniczych, b) kursy budowy instrumentów dętych, c) kursy strojenia i korygowania pianin i fortepianów; 19) *kursy kosmetyczne,* a mianowicie: a) kursy fryzjerskie, b) kursy kosmetyczne; II. w dziale szkolnictwa h a n d l o w e g o: 1) *szkoły i kursy kupieckie,* a mianowicie: a) szkoły kupieckie stopnia gimnazjalnego (trzy i czteroletnie gimnazja kupieckie), b) szkoły kupieckie stopnia licealnego (dwu i trzyletnie licea kupieckie), c) roczne szkoły przysposobienia kupieckiego stopnia niższego i d) kursy kupieckie; 2) *szkoły i kursy administracyjno-handlowe,* a mianowicie: a) szkoły administracyjno-handlowe stopnia licealnego (dwu i trzyletnie licea administracyjno-handlowe), b) roczne szkoły przysposobienia administracyjno-handlowego dla absolwentów gimnazjów i liceów ogólnokształcących, c) kursy z zakresu administracji handlowej; III. w dziale szkolnictwa r o l n i c z e g o: 1) *szkoły i kursy rolnicze,* a mianowicie: a) dwuletnie szkoły rolnicze stopnia niższego, b) szkoły rolnicze stopnia licealnego (trzyletnie licea rolnicze), c) roczne szkoły przysposobienia rolni-

czego stopnia niższego, d) kursy z zakresu rolnictwa, e) dwuletnie szkoły gospodyń wiejskich stopnia niższego, f) szkoły gospodyń wiejskich stopnia licealnego (trzyletnie licea gospodyń wiejskich), g) roczne szkoły przysposobienia gospodyń wiejskich stopnia niższego i h) kursy z zakresu gospodarstwa wiejskiego; 2) *szkoły i kursy ogrodnicze,* a mianowicie: a) trzyletnie szkoły ogrodnicze stopnia niższego, b) szkoły ogrodnicze stopnia licealnego (trzyletnie licea ogrodnicze i c) kursy z zakresu ogrodnictwa; 3) *szkoły i kursy leśne,* a mianowicie: a) szkoły leśne stopnia licealnego (trzyletnie licea leśne), b) półtoraroczne kursy dla leśniczych stopnia gimnazjalnego i c) kursy specjalne z zakresu leśnictwa; IV. w dziale szkolnictwa g o s p o d a r s t w a d o m o w e g o: 1) *szkoły gospodarstw rodzinnych,* a mianowicie: a) roczne szkoły przysposobienia w gospodarstwie rodzinnem dla absolwentek szkół powszechnych, gimnazjów i liceów i b) kursy z zakresu gospodarstwa rodzinnego, 2) *szkoły i kursy gospodarczo-społeczne,* a mianowicie: a) szkoły gospodarczo-społeczne stopnia licealnego (dwuletnie licea gospodarczo-społeczne) i kursy gospodarczo-społeczne, b) szkoły hotelarskie stopnia licealnego (dwuletnie licea hotelarskie), dwuletnie szkoły kucharskie stopnia niższego i kursy zakresu przemysłu hotelarskiego i gastronomicznego, c) szkoły i kursy sanatoryjno-dietetyczne, których stopień nie został dotychczas określony.

Ze względów organizacyjnych różne szkoły zawodowe mogą być łączone w jeden zakład naukowy pod ogólną nazwą: szkoła zawodowa z wyszczególnieniem szkół objętych przez dany zakład.

7. Organizacja roku szkolnego[7]

Rok szkolny w publicznych szkołach powszechnych, szkołach średnich ogólnokształcących, zakładach kształcenia nauczycieli i szkołach zawodowych (z wyjątkiem niektórych typów szkół zawodowych np. szkół technicznych i rolniczych) trwa od 20 sierpnia do 19 sierpnia włącznie następnego roku kalendarzowego i dzieli się na dwa półrocza, obejmujące 4 okresy szkolne oraz ferje zimowe i letnie.

Pierwsze półrocze trwa od 20 sierpnia do 22 grudnia włącznie i dzieli się na 2 okresy, a mianowicie: 1) od 20 sierpnia do 20 października i 2) od 21 października do 22 grudnia. Drugie półrocze trwa od 16 stycznia do 15 czerwca i dzieli się również na 2 okresy, a to 1) od 16 stycznia do 31 marca i 2) od 1 kwietnia do 15 czerwca.

Ferje zimowe trwają od 23 grudnia do 15 stycznia następnego roku kalendarzowego, a ferje letnie od 16 czerwca do 19 sierpnia.

8. Szkolnictwo prywatne

Szkoły prywatne mogą być zorganizowane bądź na wzór szkół publicznych względnie państwowych, bądź też w sposób odmienny. O ile są to szkoły wprawdzie odmiennego rodzaju, niż szkoły państwowe (publiczne), ale uznane zostały przez Ministerstwo W. R. i O. P. za szkoły eksperymentalne, mogą one narówni ze szkołami prywatnemi, wzorowanemi na państwowych (publicz-

---

[7] Por. rozporządzenie Ministerstwa W. R. i O. P. z dn. 18 listopada 1932 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 8, poz. 99).

nych), otrzymywać uprawnienia szkół państwowych po spełnieniu warunków, ustalonych przez Ministerstwo W. R. i O. P.

Prywatne szkoły i kursy oraz zakłady naukowe i wychowawcze podlegają opiece i nadzorowi państwowych władz szkolnych.[9]

Każdy obywatel polski może założyć szkołę prywatną pod warunkiem, że: 1) przedłoży właściwej władzy szkolnej statut szkoły, ustalający jej ustrój wewnętrzny, język nauczania, program, nazwę oraz stosunek właściciela do kierownika szkoły i nauczycieli; 2) zapewni szkole odpowiedni lokal i wyposażenie w urządzenia i pomoce naukowe; 3) wykaże, że środki utrzymania szkoły będą wystarczające; 4) przedłoży pisemne stwierdzenie właściwych władz państwowych, że zachowywał się nienagannie pod względem moralności oraz w stosunku do Państwa.

O tem, czy warunki niezbędne do założenia szkoły prywatnej zostały przez założyciela spełnione, orzeka kurator właściwego okręgu szkolnego.

Szkoła prywatna może być zamknięta przez władzę szkolną, jeżeli orzeczeniem tej władzy zostanie stwierdzone, że: a) szkoła była nieczynna przez 3 miesiące bez usprawiedliwionej przyczyny; b) poziom naukowy lub wychowawczy szkoły w ciągu 3 ostatnich lat jest niewystarczający, co było stwierdzane w ciągu tego czasu corocznie przez władzę szkolną; c) szkoła nie przestrzega obowiązujących przepisów lub postanowień statutu szkoły; d) nauczanie lub wychowanie młodzieży odbywa się w duchu nielojalnym dla Państwa, względnie szkoła

---

[9] na mocy ustawy z dn. 11 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 343).

nie przeciwdziała skutecznie szkodliwym pod względem wychowawczym wpływom na młodzież szkolną.

Zwinięcie szkoły w ciągu roku szkolnego może nastąpić jedynie za zgodą władzy szkolnej pod warunkiem, że uczącej się młodzieży szkolnej zapewnione będzie ukończenie nauki w danym roku szkolnym w innej szkole.

Żadna szkoła prywatna nie może być czynna bez zatwierdzonego przez władze szkolne dyrektora (kierownika) lub jego zastępcy, którego przedstawia do zatwierdzenia właściciel szkoły. Dyrektor (kierownik) i nauczyciele muszą mieć wymagane kwalifikacje zawodowe do nauczania. Władza szkolna może zażądać od kandydata na dyrektora lub nauczyciela pisemnego stwierdzenia właściwych władz państwowych o nienagannem zachowaniu się i może odmówić zatwierdzenia dyrektora, względnie nie dopuścić do nauczania nauczyciela, jeżeli uzna, że wymagają tego względy pedagogiczne.

Czynnego dyrektora lub nauczyciela może władza szkolna zawiesić w czynnościach lub zażądać jego usunięcia, o ile uzna, że wywiera szkodliwy pod względem wychowawczym wpływ na młodzież szkolną, nie przestrzega obowiązujących przepisów lub też winien jest rażącego zaniedbania swoich obowiązków.

Ustawy o ustroju szkolnictwa i o szkołach prywatnych nie odnoszą się do szkół wyższych. Ustrój szkół wyższych normuje osobna ustawa, a mianowicie ustawa z dn. 15 czerwca 1933 r. o szkołach akademickich.[10]

---

[10] Dz. U. R. P. z 1933 r. Nr. 29, poz. 247.

9. Szkoły akademickie

Zadaniem szkół akademickich jest według ustawy prowadzenie badawczej i twórczej pracy naukowej lub artystycznej, wdrażanie do samodzielnych badań, kształcenie i wychowywanie słuchaczy na świadomych swoich obowiązków obywateli oraz przygotowanie ich do wykonywania zawodów, wymagających naukowego opanowania danej gałęzi wiedzy.

Szkoły akademickie dzielą się na wydziały oraz oddziały i mogą posiadać studja specjalne.

Każda szkoła akademicka ma swój statut, określający jej ustrój i szczegółowy zakres działania władz akademickich.

Władzami akademickiemi są: zebranie ogólne profesorów, senat akademicki, rektor i prorektor, rada wydziałowa i dziekani.

Zebranie ogólne profesorów, któremu przewodniczy rektor, ma prawo podejmować uchwały w sprawie statutu szkoły akademickiej, rozważać zagadnienia nauczania i wychowania oraz rozpatrywać plan działalności i sprawozdania roczne rektora o stanie szkoły akademickiej.

Senat akademicki, w którego skład wchodzą: rektor, prorektor, dziekani oraz kilku innych członków, zależnie od statutu szkoły, pod przewodnictwem rektora — jest naczelną władzą kolegjalną szkoły akademickiej w sprawach naukowych, gospodarczych i administracyjnych, do niego też należy troska o zdrowie moralne i warunki bytu materjalnego młodzieży akademickiej.

Najwyższą godnością w szkole akademickiej jest urząd rektora, który jako najwyższy przedstawiciel

szkoły, jest wykonawcą uchwał senatu, przełożonym grona nauczycielskiego, zwierzchnikiem wszystkich pomocniczych sił naukowych i urzędników na terenie szkoły, a zarazem opiekunem i zwierzchnikiem słuchaczy. Czuwa on nad działalnością władz akademickich i zakładów szkoły, zarządza majątkiem szkoły akademickiej i rozstrzyga spory pomiędzy władzami akademickiemi. Rektorowi przysługuje tytuł Magnificencji. Wybiera go z pośród profesorów zwyczajnych na okres 3 lat zebranie delegatów wydziałów zwykłą większością głosów. Administrację szkoły akademickiej wykonywa rektor przy pomocy podległego mu bezpośrednio sekretarjatu szkoły. Rektor czuwa nad porządkiem na terenie szkoły akademickiej i ma prawo wezwać do pomocy organa bezpieczeństwa publicznego, gdy uzna to za konieczne.

Zastępcą rektora jest prorektor, wybierany również na przeciąg lat 3, ale w innym roku akademickim, aniżeli rektor.

Do załatwiania wszelkich spraw, dotyczących nauki i nauczania na danym wydziale szkoły akademickiej, jest powołana rada wydziałowa, której przewodniczy dziekan. W skład rady wydziałowej wchodzą profesorowie zwyczajni, nadzwyczajni i delegaci docentów danego wydziału.

Dziekan, którego wybiera rada wydziałowa na rok z pośród profesorów zwyczajnych i nadzwyczajnych, jest kierownikiem wydziału szkoły akademickiej, przewodniczącym i wykonawcą uchwał rady wydziałowej oraz przełożonym pomocniczych sił nauczycielskich i urzędników w danym wydziale. Czuwa on nad prawidłowym tokiem studjów i egzaminów oraz załatwia sprawy gospodarcze i administracyjne danego wy-

działu. Jego zastępcą jest prodziekan, t. j. były dziekan, który ustąpił po upływie roku sprawowania swego urzędu.

W szkołach akademickich istnieją zakłady, przeznaczone dla badań naukowych i dla celów nauczania. Kierownikami tych zakładów są profesorowie, z których pracą odpowiedni zakład jest związany. Do liczby zakładów należą bibljoteki szkół akademickich, służące wszystkim wydziałom i mające na oku cele ogólnonaukowe.

Szkoły akademickie mogą posiadać własny majątek, którym zarządza rektor przy pomocy komitetu administracyjnego jako organu doradczego.

Prawo wykładania w szkołach akademickich mają profesorowie honorowi, zwyczajni, nadzwyczajni, tytularni i docenci oraz nauczyciele nieakademiccy i lektorzy języków. Prawo wykładania w charakterze docentów otrzymują te osoby z pośród kandydatów, posiadających stopień doktorski, które zostały habilitowane na podstawie przedłożonej pracy habilitacyjnej, uznanej za wartościową przez radę wydziału. Docent może po 5-ciu latach pracy w swym charakterze zostać mianowany tytularnym profesorem szkoły akademickiej, o ile w razie opróżnienia stanowiska profesorskiego nie otrzymał nominacji na profesora nadzwyczajnego.

Na wakujące katedry mianuje profesorów Prezydent Rzeczypospolitej na wniosek Ministra W. R. i O. P., oparty na ankiecie odpowiedniego wydziału, rozesłanej do profesorów danej specjalności we wszystkich szkołach akademickich, — z pośród docentów, przedstawionych przez radę wydziałową, na podstawie opinji senatu akademickiego.

Profesorami honorowymi szkół akademickich mogą być mianowani wybitni uczeni względnie artyści, zwłaszcza z pośród profesorów zwyczajnych, którzy już z katedr ustąpili.

Wykłady i ćwiczenia nauczycieli nieakademickich pozostają pod opieką naukową profesora, wyznaczonego przez radę wydziałową.

Rok akademicki rozpoczyna się 1 września i liczy przynajmniej 30 tygodni wykładowych.

Nauczanie w szkołach akademickich obejmuje wykłady i ćwiczenia na podstawie programów, ułożonych przez rady wydziałowe i zatwierdzonych przez Ministra W. R. i O. P.

Słuchaczami zwyczajnymi szkół akademickich (studentami) mogą zostać osoby, które uzyskały przyjęcie do szkoły akademickiej na podstawie świadectwa ukończenia liceum ogólnokształcącego, liceum dla wychowawczyń przedszkoli, liceum pedagogicznego lub szkoły zawodowej stopnia licealnego, a nadto osoby, które uzyskały te świadectwa na podstawie egzaminu, ewentualnie zaś również osoby, nie posiadające tych świadectw, za specjalnem zezwoleniem Ministra W. R. i O. P., udzielonem na wniosek rady wydziałowej szkoły akademickiej.

Do studjów w szkołach akademickich mogą być dopuszczone również w charakterze wolnych słuchaczów osoby, nie mające warunków, wymaganych od studentów, lecz ubiegające się o zaliczenie w poczet studentów. Do liczby słuchaczów zaliczają się też osoby, posiadające niższy stopień naukowy, a ubiegające się o doktorat.

O przyjęciu na wydział decyduje dziekan. Przeciwko

odmowie przyjęcia przysługuje odwołanie do rady wydziałowej.

Każdy zapisujący się do szkoły akademickiej w charakterze studenta podlega imatrykulacji, której dokonywa rektor lub z jego upoważnienia dziekan.

Student ma obowiązek uczęszczania na wykłady, brania udziału w ćwiczeniach i zdawania egzaminów. Przysługuje mu prawo wyboru wykładów w wydziale, na który jest zapisany, i może zapisywać się na wykłady innych wydziałów. Jest obowiązany do uiszczania opłat akademickich, wyznaczonych przez Ministra W. R. i O. P. W czasie studjów mogą studenci otrzymywać państwowe stypendja zwrotne.

Student ma prawo ubiegania się o stopnie naukowe i zawodowe. Stopnie naukowe są dwa: niższy (magisterjum) i wyższy. Wyższym stopniem naukowym we wszystkich szkołach akademickich jest stopień doktora, który można otrzymać po uzyskaniu niższego stopnia naukowego, przedstawieniu pracy naukowej i złożeniu egzaminów doktorskich. Niższy stopień naukowy może być zarazem stopniem zawodowym.

Wolni słuchacze nie podlegają imatrykulacji i nie mają prawa składania egzaminów, jednakże rada wydziałowa może im zaliczyć — po uzyskaniu przez nich praw studentów — poprzednie studja w charakterze wolnych słuchaczy.

Wszyscy słuchacze podlegają w razie wykroczeń przepisom porządkowym i dyscyplinarnym.

Studenci mają prawo zakładania stowarzyszeń akademickich, działających pod nadzorem i opieką władz akademickich oraz Ministra W. R. i O. P.

Państwowemi szkołami akademickiemi są: 1) Uni-

wersytet Jagielloński w Krakowie, 2) Uniwersytet Stefana Batorego w Wilnie, 3) Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie, 4) Uniwersytet Warszawski, 5) Uniwersytet Poznański, 6) Politechnika Lwowska, 7) Politechnika Warszawska, 8) Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, 9) Akademja Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie, 10) Akademja Górnicza w Krakowie, 11) Akademja Sztuk Pięknych w Krakowie, 12) Akademja Sztuk Pięknych w Warszawie, 13) Akademja Stomatologiczna w Warszawie.

Obok tych państwowych szkół akademickich mamy następujące prywatne szkoły akademickie: 1) Szkołę Główną Handlową w Warszawie, 2) Katolicki Uniwersytet Lubelski i 3) Wolną Wszechnicę Polską w Warszawie.

Prywatna szkoła akademicka może być założona i zwinięta, podobnie jak i państwowa, tylko na podstawie aktu ustawodawczego (ustawy). Prywatne szkoły akademickie mogą otrzymać w drodze ustawy pełne lub niektóre prawa państwowych szkół akademickich. Statuty prywatnych szkół akademickich podlegają zatwierdzeniu Ministra W. R. i O. P.

IV. Uwagi końcowe

Naszkicowany ustrój szkolnictwa nie został dotąd w całości wprowadzony w życie. Nowa organizacja szkolnictwa powszechnego, średniego ogólnokształcącego i zawodowego oraz zakładów kształcenia nauczycieli jest wprowadzana stopniowo, poczynając od roku szkolnego 1932/33. Okres reorganizacji według zasad nowego ustroju szkolnego potrwa ogółem lat sześć. Młodzież,

uczęszczająca obecnie do szkół, będzie jednakże miała możność dokończenia nauki w odpowiednich szkołach w takim okresie czasu, jaki w chwili przyjęcia ucznia był przewidziany dla danych szkół jako normalny czas trwania nauki, a świadectwa, uzyskane w okresie przejściowym, zachowają takie uprawnienia, jakie dawały przed wprowadzeniem w życie nowego ustroju szkolnictwa.

Nowa organizacja szkolnictwa wyższego wprowadzona została w życie z dniem 1 września 1933 r.

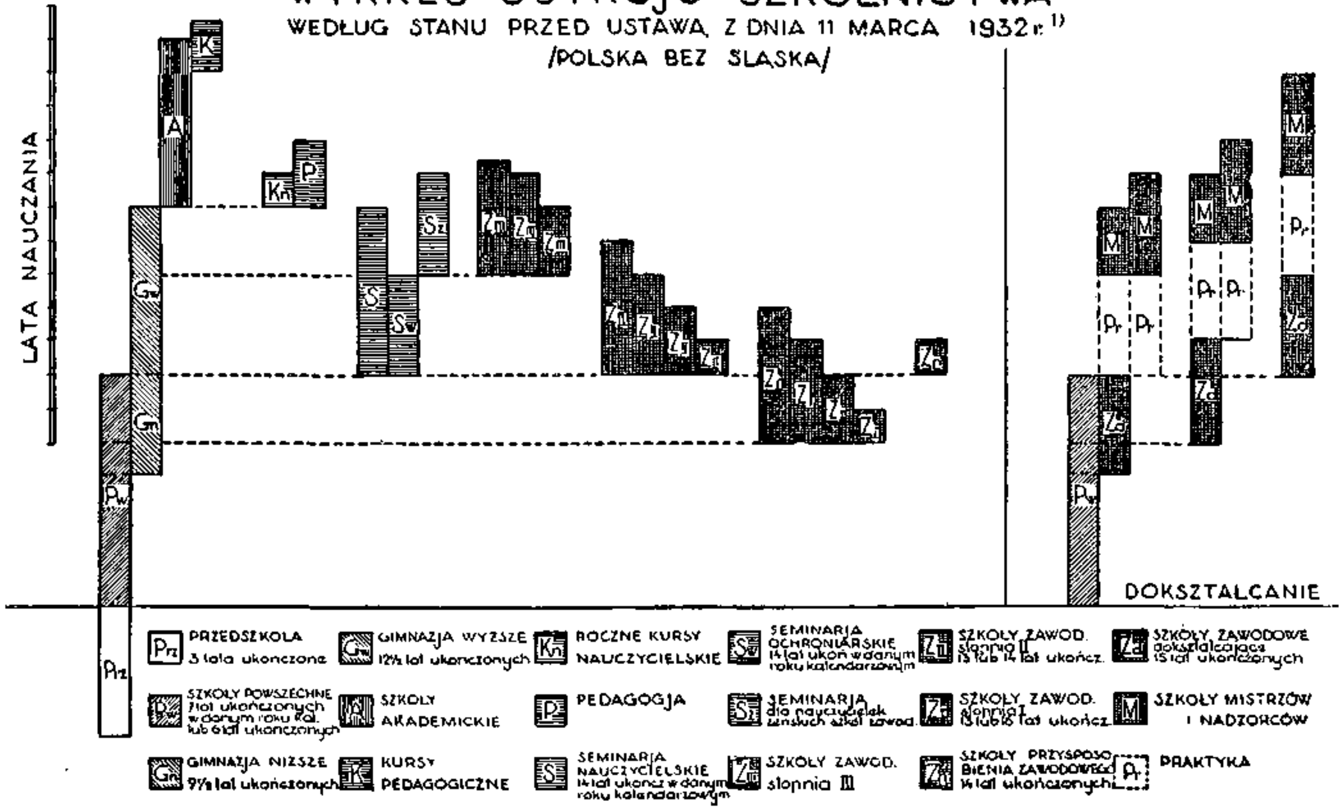
Dotychczasowy ustrój szkolnictwa ilustruje tablica I, ustrój zaś nowy według ustawy z dn. 11 marca 1932 r. tablica II.

Tablica I.

WYKRES USTROJU SZKOLNICTWA

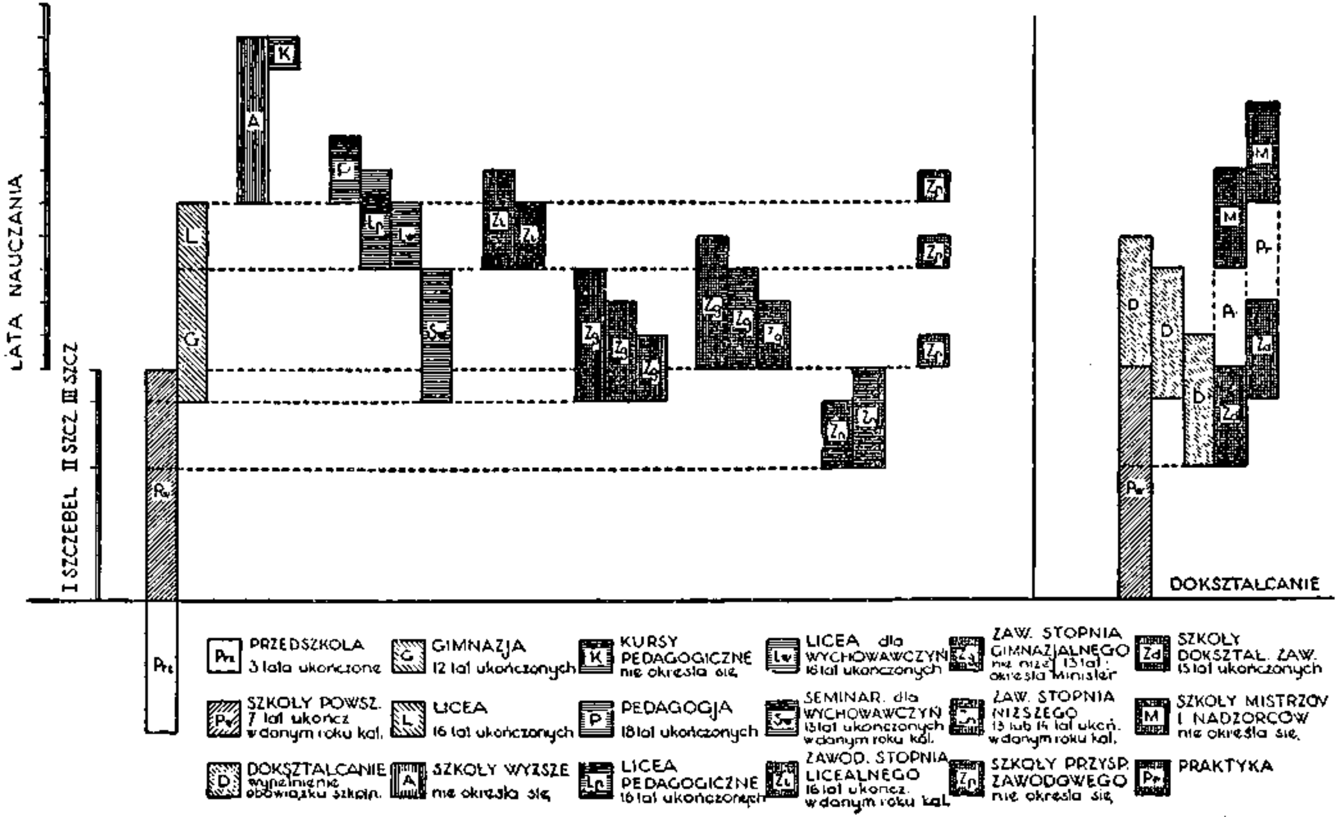
WEDŁUG STANU PRZED USTAWĄ Z DNIA 11 MARCA 1932 r.[1]

/POLSKA BEZ ŚLĄSKA/

Tablica II.

WYKRES USTROJU SZKOLNICTWA
WEDŁUG USTAWY Z DNIA 11 MARCA 1932 r.[1]

Spis treści